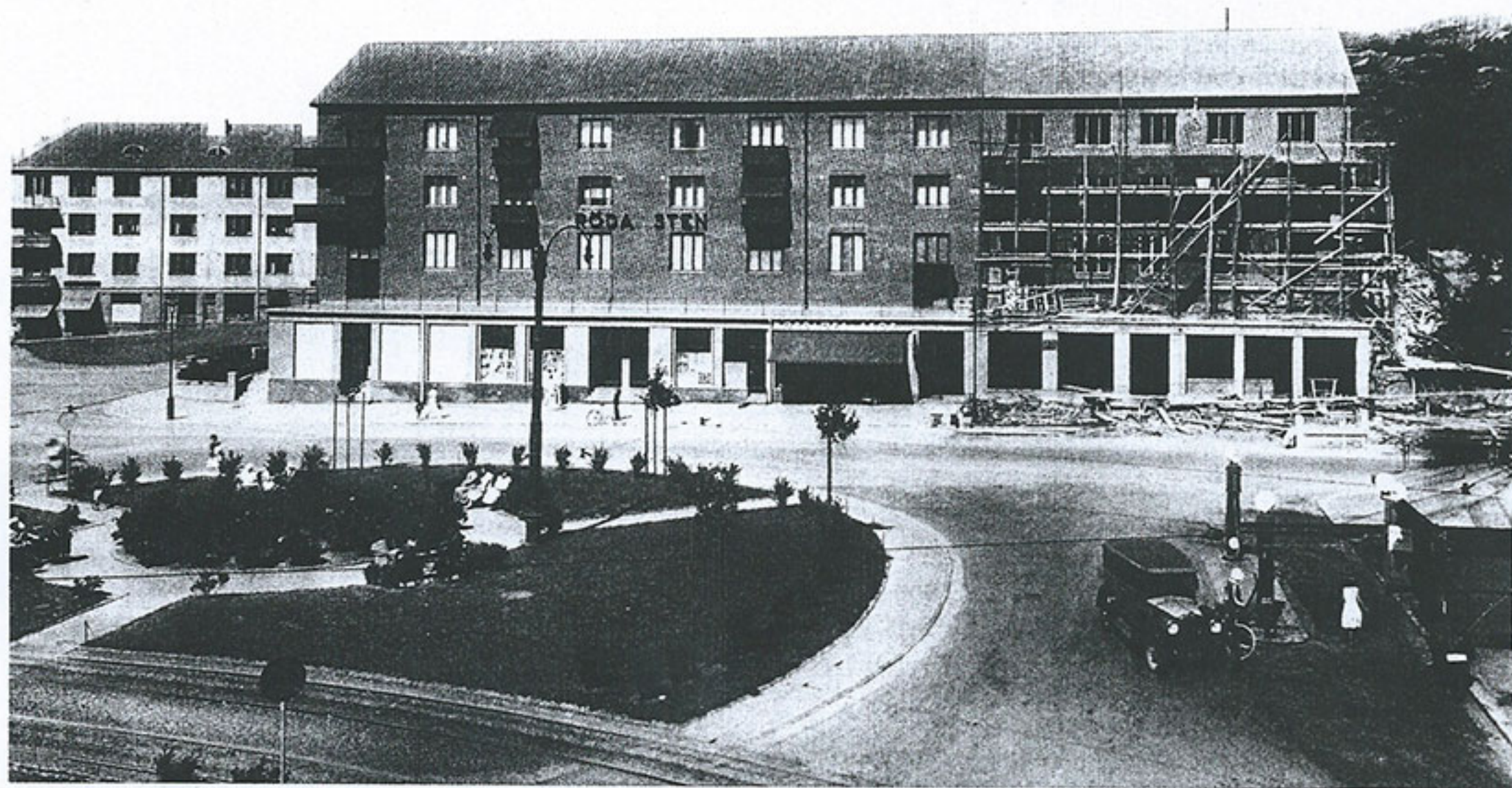

Majornas biografier

Mariaplan med "Röda Stenhuset" 1934

Majorna tillhörde inte de biotätaste stadsdelarna under biografernas glanstid på fyrtio- och femtiotalen. Jag vet för jag var en av dem i den stora kull efterkrigsbarn som växte upp här och som varje veckoslut drömde om ett matinémede med snabbskjutande Hopalong Cassidy eller fåktningsexperten Zorro.

Från början av förra seklet fram till i dag fanns det i ett område från Långedrag i väster till Stigbergstorget sju verksamma lokaler som visade film. Den åttonde som hade tillstånd öppnades aldrig. Stadsdelens första fick namnet "Eldorado" belägen på Stigbergsliden 20. Premiärdatum var den 6 februari 1904. Ägare bröderna Ernst, Robert och C.E. Ekelöf. Det blev en kort visit i filmens värld för bion stängdes redan året därpå.

Gottfrid Smith såg till att majborna den 7 januari 1905 på Stigbergsliden 9 kunde beskåda det senaste underverket. Men det var tydligen ingen succé för 1906 var det stopp för de rörliga bilderna igen. Nu ska man komma ihåg att detta var i en tid när film var något nytt och okänt. Biografägaren hyrde ofta in sig i en redan befintlig

lokal, gärna ett café eller en affär. Samma sak hände med "Majornas Kinematograf".

Majornas Bio

Det dröjde ända till 1920 innan Majorna fick en ny bio. "Majornas biografteater" också kallad "Majornas Bio" slog upp sina portar den 8 maj. Adressen var Stigbergstorget 8 och ägarna August Carlsson, även kallad Koks-Carlsson och Harry Blomberg höll ut ända till den 24 oktober 1937.

Stängningen den gången orsakades av att de stora biokedjorna i stan hade börjat växa och titta på exploateringsmöjligheter. De fick i första hand premiärfilmerna. Det var ett ständigt problem för den ensamme biografägaren att i en utkant av Göteborg få ha premiär samtidigt med de stora inne i centrum.

Olympia

En som höll ut länge var "Olympia" på Långedragsvägen 22. 1930 öppnade J G Bengtsson sin lokal. "JG" som var ordförande i femte kretsen av Sveriges Biografägarförbund var en skicklig förhandlare och en man som såg till att de 224 platserna i salongen oftast var upptagna. Men den 15 augusti

1955 sålde han Olympia till AB Cosmorama som sedan hade bion till 1971 då Olympia förvandlades till Nöjds konditori, sedermera känd för sina goda semlor.

Röda Sten

På Mariaplan mitt i hjärtat av Majorna hade Palladiumbiograferna 1934 startat Röda Sten. Men redan efter tio år gjorde bolaget en ombyggnad. Lokalen med sina 467 platser var lite märklig. De svarta sammetsväggarna och de gult lysande lampetterna gjorde att publiken kunde få tankarna på begravning. Det var förmodligen inte avsikten med besöket.

Den trettiofyra rader långa parketten hade vid sjunde och åttonde bänken en s k puckel som gjorde det svårt för kortväxta att se filmen. Öppningsprogrammet var "Flickorna från Gamla Stan" ett svenskt lustspel med populäre skåningen Edvard Persson i huvudrollen. Ett extra inslag var kortfilmen om Majorna och Lars Gathenhielm gjord av Palladiumbiografernas egen fotograf kallad "Film-Bengt". Men redan 1963 stängdes Röda Sten för gott.

Kaparen

Nu kommer vi till Majornas två

Kaparen på Stigbergstorget. Cineramafilmen "Världens Sju underverk" hade premiär på Draken i december 1960. Foto: Svensk Filmindustri

tungviktare. Båda belägna på Stigbergstorget. Kaparen var först och invigdes den 24 februari 1940. Med sina 801 platser och den första skidbackparketten var biografen långt före sin tid. Man såg bra på alla platser eftersom det inte fanns någon balkong utan endast en rymlig parkett.

Konstnären Gunnar Erik Ström hade förmodligen inspirerats av den närbelägna hamnen och i sin dekorativa utsmyckning tagit fasta på svunna tiders kaparliv. De märktes i salong och foajé. Salongens dekor hade ornamentalt berikade långväggar som med sina små detaljer t.o.m fick oss livliga småglin att stanna upp och begrundade de fantasifulla väggarna.

Ute i foajén fanns en stor snäcka prydd med ett skepp efter autentisk kaparmodell. Den annonserade på ett markant sätt bions namn "Kaparen". Men det bästa av allt var den vackra blå sammetsridån med ett nät med glittrande fiskar framför sig.

När nätet drog åt sidan och scenbelysningen började släckas bröt en öronbedövande visselkonsert ut bland den ungdomliga publiken. Det skedde med hjälp av biobiljetten. Den veks ihop, en liten bit i botten revs upp, de två överdelarna veks ner lite grann och sedan var det bara att blåsa. Över parkettens bakre del fanns ett färgrikt beduintält i gult och rött. Tältet fick ibland fantasin att flöda. Speciellt om det var en sjö-

rövarfilm som stod på matinépertoaren den veckan.

Fiskarna förresten försvann i samband med att vidfilmen gjorde sin entré på 50-talet. Den nya breda duken krävde mer scenutrymme och fiskarna offrades.

En av vaktmästarna på Kaparen var en sällsynt sträng herre. Jag misstänker starkt ett militärt förflutet. Han ställde upp oss ungar på led och sedan fick vi försiktigt passera inläppet innan vi rusade in till vår plats. Utmärkande för vaktmästarna på Kaparen var att när den ljusare årstiden nalkades bytte de uniformsjacka från vintertidens svarta till en vit.

Fyren

Längre upp på torget låg Fyren. Den drevs av konkurrerande Palladiumbiograferna. Biografen hade 556 platser och öppnade den 24 januari 1943. Premiärfilm: "Ursäktas skynket" med de då så populära amerikanska komikerna Abbott & Costello. Filmen hade något vid den tiden så ovanligt som urpremiär för Sverige.

Fyren var en biograf där mycket gick i blommig stil. Runt pelarna ringlade belysningen i form av blommor. Den yttre ridån gick i beige med stora blå vackra blommor i. Sedan fanns det en inre ridå som var vit men som med hjälp av scenbelysningen kunde ändra färg. Vid sommartiden var av oklar anledning alltid blomridån borta. Förmodligen för att tvättas.

Jag minns ett speciellt minne med Fyren. Jag hade kommit upp i den åldern när det var sport att försöka komma in på barnförbudna filmer innan man fyllt de femton år som krävdes. Vissa biografer var lättare att komma in på dock inte Fyren. Här fanns en vaktmästare som kallades "Nickedockan" eftersom hans huvud skakade lite grann. Det såg ut som han hela tiden sa nej, nej. Men även om jag under uppväxten var ganska liten så var det en annan sak som gjorde att jag inte kom in på kvällens barnförbudna film. Jag hade några timmar tidigare på barnbiljett sett en matiné med Helan & Halvan. När jag kom tillbaka med vuxenbiljett inköpt av en längre kompis skrattade "nickedockan" och sa att det var ett dåligt försök.

Kaparen och Fyren klarade sig ganska länge trots det ökade hotet från TV. Det berodde på att premiärfilmerna inne i stan visades samtidigt på utkantsbiograferna. Det samma gällde också Flamman i den östra stadsdelen.

I dag finns det ingen biograf i Majorna. Röda Sten har blivit en bank, Kaparen stängde den 30 september 1982. Från att ha varit post byggdes lokalen om till mataffär av Lidl. Men den blev inte långvarig. I september i år stängde Lidl på grund av att lokalen visade sig vara för liten och flyttade och öppnade i Linnéstaden i stället. De vackra långväggarna är kvar och kan skimras bland allt de olika varorna om Du tittar uppåt sidorna. Fyren stängde den 21 december 1985 och har förvandlats till Bengans skivaffär.

I dag är läget på biografmarknaden annorlunda än när vi växte upp. Den digitala tekniken och flerbiografkonceptet och folks rörlighet har ändrat förutsättningarna. Men kanske det så småningom dyker upp något vid Frölunda torg. Rykten säger att i samband med torgets ombyggnad är ett biografkomplex inritat. Det är säkert något stadsdelens över 100.000 innevånare väntar på...

JAN ÖSTERSTRÖM